

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan
eettinen neuvottelukunta ETENE

22.3.2017

STM105:00/2014

Kirjaamo
Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusta koskevasta oppaasta STM010:00/2015

Sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallinen hoidon saatavuuden ja yhtenäisten hoidon perusteiden työryhmä on pyytänyt ETENeltä lausuntoa oppaasta valtakunnallisista lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteista. Opas on tarkoitettu apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja asiakkaille. Oppaan on laatinut sosiaali- ja terveysministeriön nimittämä työryhmä, jossa on ollut mukana valtakunnallisen vammaisneuvoston jäseniä. Oppaan laatimisessa on huomioitu apuvälinepalvelua ohjaava lainsäädäntö ja muu ohjeistus sekä eri alueilla käytössä olevat apuvälineiden luovutusperusteet. Opasta on tarkoitus päivittää säännöllisesti.

ETENE käsitteli lausuntopyyntöä kokouksessaan 22.3.2017. Yhtenäiset hoidon kriteerit kuuluu yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden eettisiin periaatteisiin. Apuvälineiden on tarkoitus lisätä asiakkaan/potilaan itsenäisyyttä, omatoimisuutta ja auttaa tarvittaessa myös oma- tai omaishoitajan työtä.

Kuntoutusasiain neuvottelukunta ja työryhmä on tehnyt mittavan ja merkittävän työn. Oppaaseen sisältyy varsin mittava apuvälineiden ja apuvälineryhmien lista, jossa jokaisen luetellun jälkeen on lyhyt kommentti siitä, luovutetaanko apuväline asiakkaan käyttöön kuntoutuksen apuvälineenä vai ei, missä tilanteissa luovutetaan, ja jos ei niin minkä takia. Osaa apuvälineistä käytetään osana hoitoa, ja joitain apuvälineitä voidaan hankkia vapaasti ja omakustanteisesti kauposta. Syitä apuvälineiden tarpeeseen on lukuisia, ja apuvälineet ja niiden käyttö on suunniteltava yksilöllisesti asiakkaan tarpeen mukaisesti.

ETENEn keskusteluissa nousi esiin kysymys siitä, mihin yksityiskohtaisia ohjeita eri apuvälineistä tarvitaan, ja onko tällainen yksityiskohtainen luettelo tarkoituksenmukainen. Kehitys apuvälineissä on nopeaa ja apuvälineiden kirjo on suuri, ja siksi yksityiskohtainen ohjeisto edellyttää jatkuvaa ja tiheää päivittämistä. Tämän lisäksi monet asiakkaat ja potilaat tarvitsevat apuvälineitä jotka luetaan hoitotarvikkeiksi eikä siis ole ns. lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä. On myös muuta kuntoutusta kuin lääkinällinen kuntoutus, joskin raja lääkinällisen ja ei-läkinällisen kuntoutuksen välillä on joko keinotekoinen tai epäselvä. Asiakkaan näkökulmasta tämä alue on varsin sekava ja vaatisi selkeyttämistä. Toki ajantasainen luettelo on parempi kuin ei luettelo lainkaan.

ETENE kiinnitti keskustelussaan huomionsa siihen, että ohjeistossa ei viitattu Suomen vastikään ratifioimaan YKn vammaisten oikeuksien sopimukseen, joka ajattelutavaltaan poikkeaa monista muista kansainvälisistä sopimuksista. Vammaisten oikeuksien sopimuksessa painotetaan vammaisen henkilön oikeutta osallisuuteen ja osallistumismahdollisuuksiin, apuvälineet eivät näin ole vain korvaamassa puuttuvaa elintä vaan voivat olla hyvän arjen ja yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistava edellytys. Sopimus samoin kuin Suomen lainsäädäntö korostaa yksilöllistä hoitosuunnitelmaa ja

arvioita mm. apuvälineiden tarpeesta. Korvaavien apuvälineiden tulisi olla henkilön käytössä myös välttämättömien apuvälineiden huollon ja korjaustoimenpiteiden yhteydessä.

ETENEn keskustelussa nostettiin esiin myös apuvälineet joita ei suoranaisesti lueta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiksi, mutta ovat tärkeitä henkilön kuntoutumisessa ja pärjäämisessä. Esimerkiksi muistia tai kommunikaatiotaitoja harjoittavia apuvälineitä ei juurikaan ole listattu tähän ohjeistoon. Näissä on viime vuosina tapahtunut ja koko ajan tapahtuu voimakasta kehitystä. Muistisairaiden kuntoutus ja toimintakyvyn ylläpito ovat erittäin tärkeää tulevaisuudessa, sillä muistisairaiden määrä Suomessa kasvaa vielä useita vuosia. Kuntoutuksen apuvälineiden kokonaisuutta sekoittaa myös rahoituksen moninaisuus ja myös säännösten monimutkaisuus. Asiakkailla ei välttämättä ole tietoa siitä, että mikäli jotain apuvälinettä ei luovutettaisi hänen käyttöönsä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, sen voi saada muun lainsäädännön perusteella. Viranomaisen tulee tällöin ohjata asiakas tämän palvelun piiriin.

Apuvälineitä harkittaessa on myös tarpeellista kiinnittää huomiota siihen, että apuvälinettä voidaan tarvita myös muulle kuin asiakkaalle itselleen hänen tai muiden toimintakyvyn parantamiseen, esim. avustajan tai ammattihenkilöstön toiminnan tueksi. Tarveharkinnassa on tärkeää huomioida myös yhteisöt joissa apuvälineitä voitaisiin käyttää monen asiakkaan arjen parantamiseen. Säännösten tulisi tukea tällaista toimintaa.

Neuvottelukunnan jäsenet korostivat, että mikäli luettelosta halutaan ohjeisto apuvälineitä tarvitseville, tulee ohjeiston oltava selkokielenä.

Neuvottelukunnan puolesta

Varapuheenjohtaja

Jaakko Heinimäki

Pääsihteeri

Ritva Halila

Tiedoksi

STM/sosiaali- ja terveystieteiden osasto
STM/peruspalveluministeri

